

SELVITYS MAHDOLLISUUDESTA SIIRTÄÄ YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON TEHTÄVÄT ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUEELLE V. 2023

Terveysvalvonnan johtaja Maria Tirkkonen,
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
Terveysvalvonnan johtaja Sampsa Kinnunen,
Itä-Savon sairaanhoitopiirin ky (Sosteri)

22.9.2021

SISÄLTÖ

1	Tiivistelmä	2
2	Taustaa	3
2.1	Mitä on ympäristöterveydenhuolto?	3
2.2	Miten ympäristöterveydenhuollon palvelut on tuotettu Etelä-Savon alueella?	3
2.3	Milloin ympäristöterveydenhuolto on siirtymässä hyvinvointialueille?	4
2.4	Missä organisaatioissa ympäristöterveydenhuollon yksiköt tällä hetkellä ovat?	4
2.5	Missä ympäristöterveydenhuollon siirtämisestä hyvinvointialueille on säädetty?	5
3	Perusteita ympäristöterveydenhuollon siirrolle hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta	5
3.1	Lakimuutokset	5
3.2	Maakunnallisen yhteistyön parantaminen.....	6
3.3	Valmiussuunnittelun ja häiriötilanteisiin varautumisen parantaminen.....	6
3.4	Toiminnan kehittäminen ja haavoittuvuuden vähentäminen.....	6
3.5	Eläinlääkintähuollon toimintavarmuuden parantaminen	6
3.6	Terveysvalvonnan tasapuolisuus maakunnan sisällä ja toimintavarmuuden parantaminen	7
3.7	Sosterin ympäristöterveydenhuollon ei tarvitse rakentaa kolmen vuoden siirtymäajaksi uutta yksikköä	8
3.8	Päätökset voitaisiin tehdä samanaikaisesti sote- ja pelastuslaitosten päätösten kanssa.....	8
4	Ympäristöterveydenhuollon nykyinen henkilöstömäärä ja kustannukset Etelä-Savon alueella	9
4.1	Henkilöstö.....	9
4.2	Kuntien kustannukset ja kustannusten jako ympäristöterveyden järjestämisestä.....	9
4.3	Kustannusten jako ympäristöterveydenhuollon eri yksiköissä kuntien kesken.....	11
5	Hyvinvointialueelle siirtymisen vaikutus kuntien kustannuksiin	13
6	Yhteenveto	14

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON TEHTÄVIEN SIIRTÄMINEN ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUEELLE

Ympäristöterveydenhuolto on mahdollista siirtää hyvinvointialueen hoidettavaksi 2023 alusta lukien, mikäli hyvinvointialueen kaikki kunnat tekevät asiaa puoltavan päätöksen viimeistään 31.12.2021.

Sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta on tehtävä 30.6.2022 mennessä ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2027 asti. Alueen kuntien tulee myös osoittaa hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämä täysimääräinen rahoitus 31.12.2027 asti.

Etelä-Savon väliaikaisen valmistelutoimielimen teki 1.9.2021 pitämässään kokouksessa päätöksen pyytää kuntien kannanotot 4.10.2021 mennessä, haluavatko ne, että asian valmistelua jatketaan. Valmistelun etenemiselle on tärkeää saada kunnista signaali johonkin suuntaan.

1 TIIVISTELMÄ

Ympäristöterveydenhuollon kustannukset ja henkilöstön määrä Etelä-Savon alueella:

- Etelä-Savon kuntien kustannukset vuositasolla yhteensä 3,5–4 milj. euroa.
- Henkilöstön määrä noin 50 htv.
- Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto. Ympäristönsuojelu ei siirry hyvinvointialueille.

Tavoitteet:

- Mahdollistaa maakunnallisen ympäristöterveydenhuollon yksikön rakentamisen hyvinvointialueen alusta lähtien.
- Maakunnallinen ympäristöterveydenhuolto mahdollistaa hyvän pohjan yhteistyölle maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä Etelä-Savon tapauksessa tukisi myös maakuntastrategiassa mainittuja kehittämisen kärkiä etenkin ruuan ja veden osalta.
- Maakunnan kokoinen yksikkö mahdollistaisi myös riittävän osaamisen, erikoistumisen ja toimintavarmuuden sekä olisi merkittävä ja näkyvä maakunnallinen toimija. Ympäristöterveydenhuolto on kokoaan merkittävämpi yksikkö.
- Yksiköiden eri palvelu- ja kustannusrakenne otetaan kuntien siirtymäajaksi tekemissä sopimuksissa huomioon. Hyvinvointialueen on saatava 100 % rahoitus kunnilta, mutta kunnat jakavat em. kustannukset siten kuin sopivat. Esim. pelastustoimessa oli aikanaan siirtymäajan kustannusjako, joka perustui siirtyviin kustannuksiin.
- Ainakin nykyinen palvelurakenne säilyy.
- Toimintavarmuus- ja laatu paranevat.
- Vältetään tarpeetonta työtä ja kustannuksia, kun Sosterin ympäristöterveydenhuollon organisaatiota ei tarvitse rakentaa kolmeksi vuodeksi kuntaorganisaatioon v. 2023 ja uudestaan hyvinvointialueelle v. 2026.

Edellytykset:

- Pieksämäen kaupungin sopimus Leppävirran kunnan kanssa neuvotellaan niin, että se voidaan purkaa vuoden 2022 loppuun mennessä.
- Kaikki Etelä-Savon kunnat ovat valmiita siirtämään ympäristöterveydenhuollon tehtävät hyvinvointialueille. Hyvinvointialueen kunnat on päättäneet viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät hyvinvointialueen hoidettavaksi viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2022. Sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta on tehtävä 30.6.2022 mennessä.
- Hyvinvointialueen on saatava ympäristöterveydenhuollon järjestämiseksi 100 % rahoitus kunnilta vuoden 2027 loppuun asti, mutta kunnat jakavat em. kustannukset siten kuin sopivat.
- Yksiköiden eri palvelu- ja kustannusrakenne otetaan kuntien siirtymäajaksi tekemissä sopimuksissa huomioon. Hyvinvointialueen on saatava 100 % rahoitus kunnilta, mutta kunnat jakavat em. kustannukset siten kuin sopivat. Esim. pelastustoimissa oli aikanaan siirtymäajan kustannusjako, joka perustui siirtyviin kustannuksiin.

2 TAUSTAA

2.1 MITÄ ON YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO?

Ympäristöterveydenhuolto on ympäristöperäisten terveysriskien vähentämiseen, poistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävää toimintaa. Se on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa, jossa riskit huomioon ottaen valvotaan viime kädessä ihmisen terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä. Ympäristöterveydenhuollon vastuulla on myös taata omalta osaltaan huoltovarmuus ja toimintakyky akuuteissa kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelun, elintarvikkeiden, tupakkalain, lääkelain, eläinten ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut. Kunnallinen eläinlääkintähuolto vastaa peruseläinlääkäripalveluiden ja ympärivuorokautisen kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta alueellaan pysyvästi tai väliaikaisesti oleville hyöty- ja harraste-eläimille.

2.2 MITEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON PALVELUT ON TUOTETTU ETELÄ-SAVON ALUEELLA?

Etelä-Savon hyvinvointialueen kuntien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden henkilömäärä käsittää tällä hetkellä noin 50 henkilötyövuoden työpanoksen.

Ympäristöterveydenhuollon kustannukset Etelä-Savon kuntien alueella ovat vuosittain yhteensä 3,5–4 milj. euroa.

Etelä-Savon maakunnan alueella ympäristöterveydenhuollon palveluja tuottavat kolme eri yksikköä: 1) Itä-Savon sairaanhoitopiirin ympäristöterveydenhuolto (Sosteri), 2) Keski-Savon ympäristötoimi ja 3) Mikkelin seudun Ympäristöpalvelut.

- 1) **Itä-Savon sairaanhoitopiirin (Sosteri)** ympäristöterveydenhuolto toimii sote-organisaatiossa ja tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut **Savonlinnan kaupungille ja viidelle kunnalle Enonkoski, Juva, Puumala, Rantasalmi, Sulkava.**

- 2) Kuntaorganisaatioon kuuluva **Keski-Savon ympäristötoimi (Leppävirta isäntäkuntana)** tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Etelä-Savon puolella olevalle **Pieksämäelle**, Pohjois-Savon puolella oleville Varkaudelle, Joroiselle ja Leppävirralle sekä vielä toistaiseksi Pohjois-Karjalan puolella olevalle Heinävedelle (irtisanonut sopimuksen; Heinäveden kunnanhallitus 21.6.2021 § 168). Yksikköön kuuluu myös ympäristönsuojelu.
- o Pieksämäen kaupungilla on sopimus Leppävirran kanssa ympäristöterveydenhuollon palveluiden tuottamisesta Keski-Savon ympäristötoimen kanssa. Sopimus olisi pitänyt irtisanoa kesäkuun 2021 mennessä, jotta se voidaan purkaa/muuttaa vuoden 2022 loppuun mennessä ilman sopimusneuvotteluja.
- 3) Mikkelin kaupungin organisaatiossa toimiva **Mikkelin seudun ympäristöpalvelut** tuottaa palvelut **Mikkelin kaupungille ja neljälle kunnalle: Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju ja Pertunmaa**. Yksikköön kuuluu myös ympäristönsuojelu.

2.3 MILLOIN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO ON SIIRTYMÄSSÄ HYVINVOINTIALUEILLE?

Monialaisen maakunnan parlamentaarisisessa selvityksessä 12.1.2021 on yksimielisesti esitetty ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämistä kunnilta hyvinvointialueille vuonna 2026. Lopullisesti asiaan päättää seuraava vaaleilla valittu eduskunta, mutta parlamentaarisen selvityksen linjaus on hyvin vahva osoitus ympäristöterveydenhuollon organisointilinjauksesta.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta säädetyn lain (616/2021) 65 §:n perusteella on mahdollista siirtää ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen hyvinvointialueille jo vuoden 2022 lopusta lukien.

Tämä edellyttää, että hyvinvointialueen kunnat ovat päättäneet viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät hyvinvointialueen hoidettavaksi viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2022.

Alueen kuntien tulee osoittaa hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisen rahoituksen. Sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta osana integroitua sote-palveluita on tehtävä 30. päivään kesäkuuta 2022 mennessä ja se on voimassa 31. päivään joulukuuta 2027 asti. Muussa tapauksessa nyt osana soteorganisaatiota olleet ympäristöterveydenhuollon yksiköt joutuvat palautumaan ns. peruskuntiin ja rakentamaan organisaationsa kuntamalliseksi kolmen vuoden ajaksi – ja sen jälkeen taas uusiksi osaksi hyvinvointialuetta.

2.4 MISSÄ ORGANISAATIOISSA YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YKSIKÖT TÄLLÄ HETKELLÄ OVAT?

Suomessa ympäristöterveydenhuollon yksiköt kuuluvat nykyisin joko osaksi kuntaorganisaatiota (36 kpl) tai osaksi soteorganisaatiota (26 kpl).

Joillain alueilla Suomessa ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuu on jo siirretty sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavan kuntayhtymän järjestettäväksi siten, että toiminta-alue vastaa jopa tulevan hyvinvointialueen aluetta. Näin on mm. Pohjois-Karjalassa SiunSote ja Kainuussa Kainuun sote.

Ympäristönsuojelu ei siirry hyvinvointialueille, vaikka se nyt olisi samassa yksikössä ympäristöterveydenhuollon kanssa.

2.5 MISSÄ YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON SIIRTÄMISESTÄ HYVINVOINTIALUEILLE ON SÄÄDETTY?

Ympäristöterveydenhuollon siirtämisestä hyvinvointialueille säädetään 1.7.2021 voimaan tulleessa laissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lain-säädännön voimaantulosta, § 65:

§ 65 - Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä tämän lain 20 §:n 3 momentissa, hyvinvointialueesta annetun lain 8 §:ssä ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään, hyvinvointialue voi ottaa hoitaakseen alueensa kunnilta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetut ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Edellytyksenä tehtävien hoitamiselle on, että:

- 1) hyvinvointialueen kunnat ovat päättäneet viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät 20 §:ssä tarkoitetulle kuntayhtymälle siten, että kuntayhtymä hoitaa tehtävää viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022; Jos hyvinvointialue ja alueen kunnat ovat tehneet 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen, ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtymiseen sovelletaan, mitä 20 §:ssä säädetään kuntayhtymän siirtymisestä hyvinvointialueille.*
- 2) hyvinvointialue ja kaikki alueen kunnat sopivat ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta 4 §:ssä säädetystä ajankohdasta lukien; ja*
- 3) alueen kunnat osoittavat hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisen rahoituksen.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettu sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta on tehtävä 30 päivään kesäkuuta 2022 mennessä ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2027 asti. Sopimuksen tulee sisältää määräykset menettelystä sopimuksen päättyessä.

Hyvinvointialue noudattaa ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisessä soveltuvien osin, mitä terveydenhuoltolain 21 §:n 2 momentissa luetelluissa laeissa sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa säädetään.

Kyseinen § 65 on ollut myös esillä Etelä-Savon hyvinvointialueen väliaikaisen valmistelutoimielimen kokouksessa 01.09.2021, § 46.

3 PERUSTEITA YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON SIIRROLLE HYVINVOINTIALUEILLE VUODEN 2023 ALUSTA

3.1 LAKIMUUTOKSET

Ympäristöterveydenhuollon keskeisten lakien uudistuminen on myös parhaillaan meneillään. Uusi elintarvikelaki astui voimaan huhtikuussa 2021 ja osa muutoksista tulee voimaan 2022 alusta. Uuden terveydensuojelulain on tarkoitus tulla voimaan myös vuoden 2022 alusta. Uudistettu eläinsuojelulaki eli laki eläinten hyvinvoinnista on tulossa lausuntokierrokselle. Lisäksi suuri merkitys eläinten omistajille ja kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestämiselle tulee olemaan parhaillaan valmisteilla olevalla eläinlääkintähuoltolain uudistuksella.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntömuutokset ajoittuvat pitkälti hyvinvointialueiden perustamisen aikaan. Ympäristöterveydenhuollon toimintojen mukauttaminen lakiuudistusten mukaisiksi olisi järkevää ja kustannustehokasta toteuttaa merkittävän organisaatiouudistuksen yhteydessä.

3.2 MAAKUNNALLISEN YHTEISTYÖN PARANTAMINEN

Maakunnallinen ympäristöterveydenhuolto mahdollistaa hyvän pohjan yhteistyölle maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä Etelä-Savon tapauksessa tukisi myös maakuntastrategiassa mainittuja kehittämisen kärkiä etenkin ruuan ja veden osalta.

Maakunnan kokoinen yksikkö mahdollistaisi myös riittävän osaamisen, erikoistumisen ja toimintavarmuuden sekä olisi merkittävä ja näkyvä maakunnallinen toimija.

3.3 VALMIUSSUUNNITTELUN JA HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMISEN PARANTAMINEN

Maakunnallinen ympäristöterveydenhuolto mahdollistaa hyvän yhteistyön edelleen kehittämisen hyvinvointialueen vastuulle siirtyvän pelastustoimen kanssa. Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnittelua voitaisiin tehdä koko maakunnan alueella.

3.4 TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA HAAVOITTUVUUDEN VÄHENTÄMINEN

Etelä-Savon kokoinen yksikkö mahdollistaisi kuitenkin toiminnan uudelleen suunnittelua ja organisointia, vähentäisi kriittisten toimintojen haavoittuvuutta sekä tasapuolistaisi ympäristöterveydenhuollon palveluita maakunnan sisällä. Mahdollisessa hyvinvointialueelle siirtymisen muutoksessa ei ensisijaisesti oltaisi muuttamassa palvelu- tai toimipaikkarakennetta.

Jos ympäristöterveydenhuolto siirretään hyvinvointialueiden hoidettavaksi vasta vuonna 2026, tulee kolmen vuoden siirtymävaihe, jolloin monissa asioissa joudutaan odottelemaan hyvinvointialueen osalta tehtäviä päätöksiä.

3.5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON TOIMINTAVARMUUDEN PARANTAMINEN

Maakunnallinen yksikkö antaa myös mahdollisuuden organisoida eläinlääkäripalvelut maakunnallisesti sekä vähentää haavoittuvuutta. Eläinlääkäripula on tällä hetkellä vakava valtakunnallinen ongelma, minkä vuoksi eläinlääkäripalveluiden toimivuuden turvaaminen on erityisen tärkeä asia.

Uudistuksen myötä tavoitteena olisi mahdollisimman pian muodostaa maakunnan kokoinen yhteinen päivystysalue, mikä jakautuisi useampaan toisiaan tukevaan päivystyspiiriin. Tämä vaatii kuitenkin nykyistä enemmän päivystykseen osallistuvia eläinlääkäreitä. Kutakin päivystysaluetta kohden tulee nykyjärjestelmässä olla viisi-kuusi eläinlääkäriä, jotta työnkuormitus ja päivystystiheys ei nouse kohtuuttomaksi.

Koska Etelä-Savon alueella ei ole yhtään yksityistä päivystävää pieneläinklinikkaa, lakisääteinen vastuu ja velvollisuus koko maakunnan kiireellisestä eläinlääkäriavusta 24/7 jää kunnaneläinlääkäreiden vastuulle. Tämä on kuntien lakisääteinen velvollisuus. Yksityisillä eläinlääkäreillä tai eläinlääkäriasemilla ei ole velvolli-

suutta tarjota palveluitaan kuin haluminaan aikoina. Lähimmät päivystävät pieneläinklinikat ovat Jyväskylässä ja Kuopiossa. Kouvolaan on suunnitteilla 24/7 päivystävä pienklinikka, mutta suunnitelmia on hidastanut toimintaan riittävän henkilöstön rekrytointi.

Eläinlääkäripäivystykseen järjestämiseen Etelä-Savon alueella tuo lisähaasteita alueen pitkät etäisyydet ja vesistöjen suuri määrä. Lisäksi alueen kaunis luonto ja järvet houkuttelevat alueelle runsaasti vapaa-ajan matkailijoita ja lomailijoita etenkin kesäaikaan, mutta myös ympärivuoden. Tämä lisää resurssitarvetta erityisesti yleisinä loma-aikoina.

Eläinlääkintähuollon osalta mm. tällä hetkellä Mikkeli ja Keski-Savo toimivat kumpikin yhdellä päivystäjällä ja Sosterilla on kaksi päivystyspiiriä ja samalla kaksi päivystäjää. Kangasniemi on osana Keski-Suomen maakunnallista eläinlääkäripäivystystä. Yhden eläinlääkärin kerrallaan muodostama päivystysalue on haavoittuva.

Mikkelin alueen päivystys on päivystäjille erityisen kuormittava suuren pieneläinpotilasmäärän vuoksi. Kuormitusta lisää se, että sama päivystäjä joutuu myös vastamaan tiloille tehtävistä sairaskäynneistä. Jos Mikkelin päivystysalueeseen liitettäisiin Kangasniemi, tämä edellyttäisi kahta samanaikaisesti päivystävää eläinlääkärinä, mikä tarkoittaisi vähintään kolmen eläinlääkäriviran lisäämistä. Jos Pieksämäki tulisi mukaan alueeseen, virkojen lisäystarve olisi vähintään kaksi.

Ympärivuorokauden toimivien eläinlääkäripalveluiden järjestämistä turvaisi ruuhkahuipun, päivystäjän sairastumisen tai loukkaantumisen ja muiden yllättävien tilanteiden aikana se, että maakunnallisessa päivystyksessä olisi päivystämässä kolmella-neljällä piirillä kullakin päivystäjä ja päivystäjät voisivat tällaisissa tilanteissa auttaa toisiaan tai pieneläinasiakkaat voisivat hakea apua toiselta päivystävältä eläinlääkäriltä. Myös sairasmatkojen järjeistäminen lähemmälle päivystäjälle olisi mahdollista. Tällainen järjestelmä on toiminut Keski-Suomen eläinlääkäripäivystyksessä jo vuosia.

Eläinlääkintähuollon haavoittuvuutta lisää tällä hetkellä vakava eläinlääkäripula sekä sijaisista sekä vakituisista viranhaltijoista ja työntekijöistä. Ongelma on valtakunnallinen sekä kunta- että yksityisellä sektorilla. Vakava haaste kunnallisten eläinlääkäripalveluiden järjestämiselle on se, että kuntapuolen houkuttelevuus on vähentynyt merkittävästi viime vuosina, ja työssä olevien työnkuormitus kasvanut huolestuttavasti.

Eläinlääkintähuollon suurin muutostekijä lähitulevaisuudessa tulee olemaan valmisteilla oleva eläinlääkintähuoltolaki, jossa mahdollisesti tullaan huomioimaan uudella tavalla peruseläinlääkäripalvelujen tuottaminen, päivystys sekä työaikakäytökset. Tällä hetkellä on vielä auki se, velvoittaako EU:n työaikasäädökset siirtämään kunnaneläinlääkärit työaikalainsäädännön piiriin. Tämä lisäsi kunnaneläinlääkäreiden tarvetta nykyisestä. Valmisteilla oleva eläinlääkintähuoltolaki tulee määrittelemään mm. kuntien vastuut eläinlääkintähuollon järjestämisessä, mutta todennäköisesti kuntien vastuu 24/7 päivystyksen järjestämisestä säilyy jatkossakin.

3.6 TERVEYSVALVONNAN TASAPUOLISUUS MAAKUNNAN SISÄLLÄ JA TOIMINTAVARMUUDEN PARANTAMINEN

Terveysvalvonnan osalta yhdistyminen mahdollistaisi toiminnan laadun kehittämisen ja terveystarkastajien nykyistä paremman erikoistumisen. Elintarvike- ja terveydensuojelutiimien koko saataisiin 2–3 henkilön tiimeistä elintarvike-, vesi-, terveydensuojelu- ja sisäilmatilanteiksi, joissa kussakin olisi 3–6 henkilöä. Kaikille erikoistumisen sektoreille löytyisi vähintään työpari.

Mahdollisten häiriö- ja erityistilanteiden hoitamiseen olisi hyödynnettävissä leveämmät hartiat ja laajempi osaaminen. Varautumis- ja valmiussuunnittelu tehostuisi, kun suunnittelua tehtäisiin koko maakunnan alueella eikä erikseen kolmessa yksilössä.

Maakunnan kokoisessa yksikössä yrittäjien saama neuvonta ja maksut olisivat yhdenmukaiset, mikä parantaisi yrittäjien tasapuolista kohtelua maakunnan eri alueilla. Yrittäjien koulutukseen olisi myös nykyistä paremmat resurssit.

3.7 SOSTERIN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON EI TARVITSE RAKENTAA KOLMEN VUODEN SIIRTYMÄAJAKSI UUTTA YKSIKKÖÄ

Koska Sosteri lakkaa olemasta hyvinvointialueiden muodostuessa, Sosterin ympäristöterveydenhuolto jää ilman organisaatiota. Vain osa-maakunnan kokoinen yksikkö ei voi siirtyä hyvinvointialueeseen ja siksi Sosterin yth:n alueella on edessään käytännössä kaksi vaihtoehtoa:

- 1) Etelä-Savon hyvinvointialueen kunnat päättävät yksimielisesti siirtää ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuun hyvinvointialueelle voimaanpanolain 65 §:n reunaehtojen mukaisesti, jolloin Etelä-Savoon muodostuisi hyvinvointialuetta vastaavan alueen kokoinen ympäristöterveydenhuollon yksikkö tai
- 2) ympäristöterveydenhuolto palautuu peruskuntiin ja toiminta organisoidaan uusiksi lain ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) reunaehtojen mukaisesti mahdollisesti kolmen vuoden ajaksi – ja sen jälkeen taas mahdollinen uusi organisoituminen osaksi hyvinvointialuetta.

Kolmen vuoden siirtymävaihe aiheuttaisi todennäköisesti paljon hallinnollista työtä niin ympäristöterveydenhuollon yksikölle kuin myös alueen kunnille mutta myös mahdollisesti aiheuttaisi ydinpalveluiden hetkellistä heikkenemistä sekä aiheuttaisi turhia ja merkittäviäkin kustannuksia.

3.8 PÄÄTÖKSET VOITAIISIIN TEHDÄ SAMANAIKAISESTI SOTE- JA PELASTUSLAITOSTEN PÄÄTÖSTEN KANSSA

Kunnat voisivat tehdä ympäristöterveydenhuollon päätökset samalla kuin sote- ja pelastustoimen päätökset. Ympäristöterveydenhuolto voitaisiin suunnitella osaksi hyvinvointialueen yksikköä heti alusta lähtien.

On huomioitavaa, että ympäristöterveydenhuolto on alueen kunnille, asukkaille, yrityksille ja muille yhteistyötahoille toiminnoiltaan kokoaan merkittävämpi yksikkö.

4 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON NYKYINEN HENKILÖSTÖMÄÄRÄ JA KUSTANNUKSET ETELÄ-SAVON ALUEELLA

4.1 HENKILÖSTÖ

Taulukossa 1 on esitetty Mikkelin seudun ja Sosterin alueen ympäristöterveydenhuollon henkilöstö ja arvio hyvinvointialueelle siirtyvästä henkilöstöstä. Pieksämäen osalta henkilöstön siirtyminen täytyy neuvotella erikseen ja luvut perustuvat arvioon.

Taulukko 1. Arvio Etelä-Savon hyvinvointialueen ympäristöterveydenhuollon henkilöstömäärästä

SIIRTYVÄ HENKILÖSTÖ	htv yht.	Mikkeli	Sosteri	Pieksämäki
hallinto	2,5	1	1	0,5
praktikkoeläinlääkärit	18	7,2	9	1,8
valvontaeläinlääkärit	5	2	2	1
avustajat	4	1,2	3	
terveystarkastajat	17	7	7	3
YHTEENSÄ	46,5	18,4	22	6,3

Sosterin alueella on asukaslukuun suhteutettuna korkein henkilöstöresurssi. Tätä selittää osaltaan se, että alue on vesistöjen rikkomaa.

4.2 KUNTIEN KUSTANNUKSET JA KUSTANNUSTEN JAKO YMPÄRISTÖTERVEYDEN JÄRJESTÄMISESTÄ

Ympäristöterveydenhuollon kustannukset Etelä-Savon kuntien alueella ovat vuosittain yhteensä 3,5–4 milj. euroa. Kustannusten arviointia vaikeuttaa myös se, että tukipalveluiden hinnoittelutapa on hyvin erilainen eri yksiköissä. Uudessa yksikössä tukipalvelut hankittaisiin yhteneväisesti.

Etelä-Savon hyvinvointialueen kuntien tämänhetkiset ympäristöterveydenhuollon kustannukset suhteutettuna koko hyvinvointialueen kustannuksiin on esitetty taulukossa 2 seuraavalla sivulla.

Taulukkoa 2 tarkastellessa on huomioitava erilaiset kuntalaskutuksen perusteet sekä Sosterin ympäristöterveydenhuollon kustannuksia nostavat vyörytykset, joiden vuoksi tukipalveluiden kustannukset ovat Sosterin ympäristöterveydenhuollossa todellisia kuluja suuremmat.

Taulukko 2. Etelä-Savon hyvinvointialueen kuntien tämänhetkiset ympäristöterveydenhuollon kustannukset suhteutettuna koko hyvinvointialueen kustannuksiin (TP2020 ja TA2021)

Kuntien tämänhetkiset ympäristöterveydenhuollon kustannukset suhteutettuna koko hyvinvointialueen kustannuksiin

	TP2020	Kunnan maksu% maakunnan kokonaiskuluista TP2020	TA2021	Kunnan maksu% maakunnan kokonaiskuluista TA2021	as.luku heinäkuu/2020	% koko E-S as.määrästä	€/asukas (TP2020)	€/asukas (TA2021)
Itä-Savon shp ympäristöterveydenhuollon alue								
Enonkoski	68 746 €	2,15 %	70 400 €	1,80 %	1378	1,03 %	49,89 €	51,09 €
Juva	369 909 €	11,57 %	453 200 €	11,59 %	6030	4,51 %	61,34 €	75,16 €
Puumala	82 190 €	2,57 %	94 100 €	2,41 %	2125	1,59 %	38,68 €	44,28 €
Rantasalmi	193 574 €	6,05 %	254 400 €	6,51 %	3391	2,54 %	57,08 €	75,02 €
Savonlinna	871 552 €	27,26 %	1 069 950 €	27,36 %	32872	24,59 %	26,51 €	32,55 €
Sulkava	137 367 €	4,30 %	163 700 €	4,19 %	2476	1,85 %	55,48 €	66,11 €
alue yht.	1 723 338 €	53,90 %	2 105 750 €	53,85 %	48272	36,11 %	35,70 €	43,62 €
Mikkelin ympäristöpalveluiden alue								
Hirvensalmi	48 099 €	1,50 %	59 000 €	1,51 %	2137	1,60 %	22,51 €	27,61 €
Kangasniemi	155 579 €	4,87 %	194 300 €	4,97 %	5335	3,99 %	29,16 €	36,42 €
Mikkeli	780 055 €	24,40 %	906 700 €	23,19 %	52962	39,62 %	14,73 €	17,12 €
Mäntyharju	141 945 €	4,44 %	174 450 €	4,46 %	5761	4,31 %	24,64 €	30,28 €
Pertunmaa	48 466 €	1,52 %	60 550 €	1,55 %	1687	1,26 %	28,73 €	35,89 €
alue yht.	1 174 144 €	36,73 %	1 395 000 €	35,67 %	67882	50,78 %	17,30 €	20,55 €
Keski-Savon ympäristötoimen alue								
Pieksämäki	299 600 €	9,37 %	409 750 €	10,48 %	17522	13,11 %	17,10 €	23,38 €
alue yht.	299 600 €	9,37 %	409 750 €	10,48 %	17522	13,11 %	17,10 €	23,38 €
Etelä-Savo YHTEENSÄ	3 197 082 €	100,00 %	3 910 500 €	100,00 %	133676	100,00 %	23,92 €	29,25 €

4.3 KUSTANNUSTEN JAKO YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON ERI YKSIKÖISSÄ KUNTIEN KESKEN

Eläinlääkintähuollon kustannukset jaetaan kuntien kesken suoriteperusteisesti. Terveysvalvonnan kustannukset jaetaan Mikkelissä ja Sosterissa asukasluvun ja Pieksämäellä (Keski-Savon ympäristötoimi) suoritteiden perusteella.

Etelä-Savon ympäristöpalveluiden yksiköiden kuntalaskutuksen perusteet tällä hetkellä:

- Mikkelä laskuttaa terveystalvonnan asukaslukuperusteisesti ja eläinlääkintähuollon kulut siten, että pieneläinkäynti on kertoimella 1 ja tilakäynti kertoimella 3.
- Sosteri laskuttaa terveystalvonnan asukaslukuperusteisesti ja eläinlääkintähuollon kulut siten, että pieneläinkäynti on kertoimella 1 ja tilakäynti kertoimella 2.
- Keski-Savo laskuttaa sekä terveystalvonnan että eläinlääkintähuollon suoriteperusteisesti.

Suoriteperäisen laskutuksen vuoksi eläinlääkintähuollon kulut ovat pienissä kunnissa suuremmat kuin jos, kustannukset laskettaisiin asukasluvun perusteella, koska kaupungeissa on tarjolla enemmän myös yksityistä palvelun tarjontaa. Lisäksi tilakäyntejä painotetaan pieneläinhoitoihin nähden eri tavoilla.

Mikkelin seudulla tilakäyntien kustannusvaikutus on 1,5-kertainen Sosteriin alueeseen verrattuna. Tämä tulee osaltaan esille taulukoissa 3, jossa on esitetty Mikkelin ympäristöpalveluiden ja Sosterin yth:n alueiden kuntakohtaisissa kustannusarvioissa vuodelle 2021.

Taulukko 3. Kuntien maksuosuudet talousarviovuodelle 2021 Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden ja Sosterin ympäristöterveydenhuollon alueella. Mikkelin seudun taulukossa mukana ympäristönsuojelu, mikä ei olisi siirtymässä kuntien vastuulta hyvinvointialueelle.

MIKKELIN SEUDUN YMPÄRISTÖPALVELUJEN KUNTIEN ARVIOIDUT OSUUDET VUODELLE 2021

	Mikkeli	Hirvensalmi	Kangasniemi	Mäntyharju	Pertunmaa	Kaikki yht.
Ympäristölautakunta						
Prosenttiosuus	78,02 %	3,14 %	7,86 %	8,50 %	2,48 %	100 %
Osuus €	30 100	1 200	3 000	3 200	900	38 400
Terveystalvonta						
Prosenttiosuus	78,02 %	3,14 %	7,86 %	8,50 %	2,48 %	100 %
Osuus €	433 900	17 400	43 600	47 200	13 700	555 800
Eläinlääkintähuolto						
Prosenttiosuus	55,40 %	3,60 %	20,00 %	15,00 %	6,00 %	100 %
Osuus €	443 700	28 800	160 100	120 100	48 000	800 700
Ympäristönsuojelu						
Prosenttiosuus	78,02 %	3,14 %	7,86 %	8,50 %	2,48 %	100,00 %
Osuus €	313 100	12 500	31 500	34 000	9 000	401 600
Yhteensä	1 220 800	59 900	238 200	204 500	72 500	1 795 900

SOSTERIN KUNTIEN ARVIOIDUT OSUUDET VUODELLE 2021

	Enonkoski	Juva	Puumala	Rantasalmi	Savonlinna	Sulkava	Kaikki yht.
Terveysvalvonta							
Prosenttiosuus	2,80 %	12,60 %	4,43 %	7,07 %	67,95 %	5,14 %	100 %
Osuus €	18 406	82 711	29 090	46 400	445 931	33 701	656 239
Eläinlääkintähuolto							
Prosenttiosuus	3,59 %	25,56 %	4,48 %	14,35 %	43,05 %	8,97 %	100 %
Osuus €	52 000	370 500	65 000	208 000	624 000	130 000	1 449 500
Yhteensä	70 406	453 211	94 090	254 400	1 069 931	163 701	2 105 739

Taulukossa 4 on esitetty terveysvalvonnan, eläinlääkinnän ja ympäristölautakunnan kulut talousarvion 2021 mukaisesti. Huomioitavaa on, että Mikkelin kaupungilla sisäiset palvelut tuotetaan merkittävästi halvemmalla kuin Sosterissa eli nämä palvelut kuuluvat Mikkelissä palveluiden ostoihin, Sosterissa isoihin vyörytyksiin. Lisäksi eläinlääkinnässä henkilöstömäärä vaikuttaa merkittävästi kulurakenteeseen. Sosterissa on kaksi päivystyspiiriä, Mikkelin seudulla yksi ja ostopalveluna yksi kunta. Kaksi päivystyspiiriä vaatii enemmän henkilöstöä ja siten enemmän kuluja.

Taulukko 4. Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden ja Sosterin ympäristöterveydenhuollon kustannusvertailu.

terveysvalvonta	Mikkeli	Sosteri	ero (M-S)
Henkilöstökulut yhteensä	532 000,00 €	480 000,00 €	52 000,00 €
Palveluiden ostot	98 800,00 €	71 000,00 €	27 800,00 €
Aineet, tarvikkeet, tavarat	9 800,00 €	29 500,00 €	-19 700,00 €
Vuokratkulut	42 300,00 €	35 500,00 €	6 800,00 €
Vyörytykset	0,00 €	103 000,00 €	-103 000,00 €
YHTEENSÄ KULUT	682 900,00 €	719 000,00 €	-36 100,00 €

eläinlääkintä	Mikkeli	Sosteri	ero (M-S)
Henkilöstökulut yhteensä	814 300,00 €	1 114 400,00 €	-300 100,00 €
Palveluiden ostot	141 200,00 €	81 000,00 €	60 200,00 €
Aineet, tarvikkeet, tavarat	18 500,00 €	78 000,00 €	-59 500,00 €
Avustukset (subventio)		25 000,00 €	-25 000,00 €
Vuokratkulut	62 700,00 €	49 000,00 €	13 700,00 €
Vyörytykset		209 500,00 €	-209 500,00 €
YHTEENSÄ KULUT	1 036 700,00 €	1 556 900,00 €	-520 200,00 €

ympäristölautakunta	Mikkeli	Sosteri	ero (M-S)
Henkilöstökulut yhteensä	29 000,00 €		29 000,00 €
Palveluiden ostot	8 900,00 €		8 900,00 €
Aineet, tarvikkeet, tavarat	500,00 €		500,00 €
YHTEENSÄ KULUT	38 400,00 €		38 400,00 €

Huom! Noin 50 % ympäristölautakunnan kuluista kuuluu ympäristönsuojelun toimialalle

Taulukon 4 luvut ovat Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden osalta vuoden 2021 käyttösuunnitelmasta ja Sosterin luvut talousarvion 2021 käsittelystä. Erikseen on myös laadittu laaja tilikohtainen erittely tuloista ja menoista.

Sosterin ympäristöterveydenhuolto maksaa tukipalveluiden kuluista talousarvion 2021 mukaan 313 000 euroa. Tämä on 13,8 % Sosterin ympäristöterveydenhuollon kokonaistoimintakuluista. Vaikka yth:n osuus koko Sosterin menoista on 0,97 %, ympäristöterveydenhuolto maksaa 1,2 % Sosterin kokonaisvyörytyksistä. Sosterin kokonaisvyörytykset ovat 26,228 M€, 12,1 % Sosterin kokonaiskustannuksista. Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa kyseiset kulut laskutetaan todellisten kulujen mukaan ja ovat suuruusluokaltaan merkittävästi pienempiä.

Eläinlääkinnässä suurimmat erot olivat henkilöstökuluissa ja edelleen palveluiden ostoissa / vyörytyksissä. Koulutus- ja kalustohankintoihin on Sosterissa varattu yhteensä n 25.000 e enemmän kuin Mikkeliissä.

Mikkelin yksikössä vuokratulot ovat yleisesti ottaen korkeammat kuin Sosterissa. Ympäristöterveydenhuololle tulevaa tukipalveluiden kustannusten määrää ei voi tässä vaiheessa arvioida, koska siihen vaikuttaa tukipalveluiden hankintapäätökset.

5 HYVINVOINTIALUEELLE SIIRTYMISEN VAIKUTUS KUNTIEN KUSTANNUKSIIN

Tässä vaiheessa on mahdotonta tarkkaan arvioida, kuntien kustannusosuuksia tai edes mm. tukipalveluiden kustannusten muodostumista mahdollisesti hyvinvointialueelle siirrettävässä yksikössä. Asiaan vaikuttaa osaltaan aluevaltuuston päätökset, mutta siirtymävaiheessa kustannusten jako on kirjattava mahdollisimman tarkoin kuntien tekemiin sopimuksiin. Vuoden 2027 jälkeen kuntalaskutuksen muodostumiseen vaikuttaisi mahdollinen asiaa ohjaava uusi ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö sekä osaltaan hyvinvointialueen hallinto.

Eri organisaatioista siirtyvän henkilöstön mahdollinen palkkojen harmonisointi Etelä-Savon alueella aiheutuisi vuositasona noin 130 000 euron kustannuksen, mikäli harmonisointi tehtäisiin täysmääräisesti suurimpaan tehtäväkohtaiseen palkkaan.

Eläinlääkintähuollon osuus olisi noin 100 000 euroa ja terveystalouden 30 000 euroa. Aluehallintoviraston kunnille korvaamat kustannukset valvontaeläinlääkäreiden osalta kasvaisivat noin 20 000 euroa.

Palkkaharmonisointiasiaa ei vielä ole käsitelty Etelä-Savon väliaikaisen valmistelutoimielimen. Valtakunnallisesti palkkaharmonisointi hyvinvointialueita muodostettaessa on hyvin aktiivisen keskustelun kohteena. Lainsäädäntöä asiasta ei liene näköpiirissä.

Työntekijöiden ja viranhaltijoiden tulee siirtyä hyvinvointialueelle vanhoina työntekijöinä.

6 YHTEENVETO

Tekijöiden mielestä ympäristöterveydenhuolto on alueen kunnille, asukkaille, yrityksille ja muille yhteistyötahoille toiminnoiltaan kokoaan merkittävämpi yksikkö.